

ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬК УПА

Ключові слова: УПА, бойові дії, Україна.

Keywords: UPA, hostilities, Ukraine.

Питання структурної організації військ українського підпілля сьогодні є як ніколи актуальним. Проте, на сучасному етапі воно перебуває на етапі активного дослідження. Зокрема, над проблемою працюють Центр досліджень визвольного руху та Український інститут національної пам'яті [1].

Українська Повстанська Армія (УПА) була однією з найбільших підпілних структур, що діяли в Україні під час Другої світової війни. Вона виступала проти німецької та радянської окупації, а також мала деякі сутички з польськими підпілним рухом.

Загалом територія активної діяльності військ поділялась на чотири частини:

1-УПА-Північ (Волинська, Рівненська і частина Житомирської та Київської областей). Загальна чисельність яких коливається на думку різних істориків від 12 до 16 тис. вояків.

2-УПА-Захід (Дрогобицька, Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська та частини Закарпатської і Чернівецької областей), з окремою воєнною округою «Сян» (Перемищина, Холмщина, Лемківщина, Надсяння). Загальна їх чисельність сягала 17–18 тис. осіб.

3-УПА-Південь (територія Вінницької і Хмельницької областей, північна частина Тернопільської та південна Рівненської областей). Чисельність їх була в різний період від 150 до 1 500 осіб.

4-УПА-Схід (частини Київської і Чернігівської областей), частково сформована. Окремого командування для УПА-Схід не було створено. На цьому терені діяли лише поодинокі повстанські частини. Точна чисельність їх не відома.

Групи поділялися на воєнні округи, а округи на сотні. Територіальні штаби зазвичай мали такі відділи: оперативний, розвідчий, вишкільний, політично-виховний, організаційно-персональний та тилловий. Тактичною одиницею УПА була чота – сотня або курінь. Організаційно-особовий склад сотні передбачає 150–200 бійців. Ці підрозділи були озброєні легким піхотним озброєнням, включно з кулеметами, дульнозарядними гарматами, протитанковими рушницями, а в деяких місцях і легкими гарматами.

Субординація в загонах виглядала доволі цікаво. На чолі стояв командир, потім: бунчужний, політичний вихователь, санітар (деколи лікар), начальник розвідки й польової жандармерії. Також через релігійність бійців у багатьох підрозділах були присутні капелани.

Головним завданням УПА був захист національних інтересів українського народу. В армії розроблялася доктрина «самостійної України», яка передбачала створення на території України суверенної держави [3]. Захист національних інтересів був головною мотивацією вступу до УПА.

Ще однією важливою традицією УПА було дотримання звичаїв у військовій сфері, особливо кодексу честі. Кожен боєць УПА мав виконати свій обов'язок перед Богом і народом, тому немає жодних відомостей про грабежі серед них [5].

Тактика партизанської боротьби для них була основною. Невеликі об'єднання УПА здійснювали високомобільні удари по ворогу, особливо по його мережах зв'язку, складах боєприпасів, командних пунктах тощо. Але величезне бажання як радянської, так і німецької сторони знищити повстанців змушували нерідко вступати і в відкриті бойові сутички.

До того ж УПА використовувала диверсійно-розвідувальну, військово-політичну пропагандистську діяльність. Повстанці УПА також брали участь у бойових діях з метою перехоплення ворожої зброї та військової техніки, організації відповідних диверсійних дій, зокрема в тилу ворога. Воїни УПА використовували мобільні групи та формування, що давало змогу поширювати її вплив на величезні території, не даючи спокою ворогу ні на хвилину [1].

Важливим напрямом діяльності УПА було створення та підтримка підпільних структур Української державної адміністрації, які діють на території, контрольованій УПА. Вони виконували функції органів державної влади, зокрема видавали дозволи на роботу, бойові накази тощо.

У війську проводилася робота, спрямована на формування національної свідомості та підтримку військового опору народу проти ворога. До боротьби УПА активно включалися українські громадсько-політичні організації, особливо ОУН, Спілка української молоді (СУМ), Український народно-визвольний комітет та інші [6].

Отже, підсумовуючи, слід зазначити, що традиції та методи ведення бойових дій УПА визначалися національними інтересами та звичаями у військовій сфері. УПА використовувала партизанську боротьбу, диверсії, розвідку, політичну та військову пропаганду для визволення територій та досягнення національної незалежності.

Джерела та література

1. Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / В. В'ятрович (відп. ред.), Р. Грицьків, І. Дерев'яний, Р. Забілий, А. Сова, П. Содоль. Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2007. 352 с.
2. Бутковський І. Організаційна структура УПА. УПА в світлі документів з боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу 1942–1950 рр.: збірка документів. І. Видання Закордонних Частин Організації Українських Націоналістів. 1957. С. 3–16.
3. В'ятрович В. Війна і міф. Невідома Друга світова. Київ: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 272 с.
4. Черченко Ю. А. Самостійна Україна. Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 2012. Т. 9. С. 437.
5. Антинацистський фронт УПА. Електронний архів Українського визвольного руху. URL: http://avr.org.ua/index.php/ROZDILY_RES?idUpCat=1127
6. Організація українських націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси / В. В. Дзьобак, І. І. Льюшин, Г. В. Касьянов, І. К. Патриляк та ін. Київ: Наукова думка, 2005. 494 с.